

ЕКОЛОГІЧНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ

*Грановська Л.М., д.е.н., професор,
Сербіна Р.А., аспірант, асистент*

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет",
м. Херсон

В умовах розвитку України, як незалежної держави, спостерігається економічний спад, ознаками якого стали техногенні аварії та катастрофи на промислових об'єктах підвищеної небезпеки. Результатом негативного впливу наслідків господарчої діяльності на здоров'я населення та довкілля стали деградація природних екосистем, зменшення біорізноманітності та загроза глобальних змін навколишнього природного середовища. В даний час, незважаючи на всі досягнення науково-технічного прогресу, населення, організації та окремі території як і раніше піддаються дуже серйозній небезпеці через стихійні лиха, а імовірність опинитися в зоні впливу значної техногенної аварії істотно зростає. Причому, у силу цілого ряду причин, коли мова йде про глобальні катастрофи, уже не можливо виділити суто природні або антропогенні. Практично всі катастрофи зараз є природно-антропогенними. Збиток, що наноситься цими катастрофами, важко недооцінити, тому що він складає до 4 % ВВП країни. Тим часом, більш-менш ефективної системи матеріально-фінансового захисту від реалізації катастрофічних ризиків, у тому числі від глобальних екологічних ризиків, не існує не тільки у нас, але й у країнах ринкової економіки. Запобігання ризику екологічних аварій та катастроф може сприяти розробка та впровадження екологічного страхування - механізму забезпечення екологічної безпеки України. Останнім часом набуває свого розвитку такий елемент економіко-правового механізму природокористування, як екологічне страхування. Саме екологічне страхування може стати одним із ефективних методів заохочення та створення умов економічного стимулювання для суб'єктів господарської діяльності з метою запобігання і зменшення шкоди навколишньому природному середовищу [2.].

На сучасному етапі ринок страхових відносин в Україні досить розвинутий. Але система екологічного страхування тільки починає зароджуватися, хоча таке страхування було передбачено Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища" ще у 1991 р. Особливістю будь-якого ринкового господарювання є розвинута мережа страхування різних ризиків, передусім екологічних як найбільш небезпечних для людини. Після проголошення незалежності України на базі Конституції України, Законів України "Про страхування", "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про об'єкти підвищеної небезпеки", "Про екологічну безпеку", "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", було розроблено та введено в дію страхове законодавство, яким передбачалось прийняття інших законодавчих актів у галузі екологічного страхування, в т.ч. Закону України "Про екологічне страхування". Пов'язано це із сучасним станом соціально-економічного розвитку в країні. Таке страхування може бути як добровільним, так і обов'язковим, але насамперед має поширюватися на відповідальність суб'єктів господарювання, діяльність яких становить підвищену екологічну небезпеку, що пов'язана з експлуатацією промислових підприємств різних галузей економіки країни [3]. Для відшкодування шкоди, спричиненої в результаті такої діяльності, а також для компенсації витрат на рятування життя людей, майна фізичних та юридичних осіб саме завдяки системі екологічного страхування можна створити необхідні фінансові умови, що забезпечать страхове відшкодування. А тому в системі економіко-правового механізму екологічне страхування розглядається як економічна гарантія фінансового забезпечення охорони довкілля.

Страхування відповідальності за забруднення навколишнього природного середовища найбільш ефективно захищає інтереси підприємств по отриманню прибутків, суспільства по захисту здоров'я людей та держави через створення сприятливого інвестиційного клімату, гарантій податкових надходжень та соціальну стабільність. Проте страхування екологічних та еколого-економічних ризиків в Україні не набуло поширення. Основними причинами такого стану можна виділити відсутність дієвого законодавчо-правового поля в цій сфері. Юридичні гарантії відшкодування збитків, завданих забрудненням довкілля та зниження якості природних ресурсів не забезпечені повністю [1]. Окрім правових, розвиток ринку екологічного страхування гальмується: слабкими стимулами добровільного страхування; відсутністю надійних та загальноприйнятих методик оцінки ризику та розрахунку ймовірної шкоди; низькою потужністю самого ринку, що позбавляє змоги здійснювати страхування небезпечних та значних еколого-економічних ризиків.

Перш за все, треба визначити, що таке екологічне страхування, його мету та задачі. Екологічне страхування - це страхування цивільно-правової відповідальності виробництв - джерел підвищеної небезпеки для довкілля за заподіяну шкоду, яка може бути завдана громадянам та юридичним особам, внаслідок аварійного забруднення навколишнього природного середовища [5].

Важливою задачею екологічного страхування – є поєднання соціально-економічних та екологічних аспектів, з урахуванням особливостей правового регулювання екологічних відносин в реальних

кризових умовах. Це передбачає систематизацію, розробку та удосконалення екологічного та страхового законодавств щодо відповідної проблеми. А саме: 1) вдосконалення нормативно-правових актів за структурою та змістом правових приписів, з урахуванням галузевих міністерств та відомств у сфері регулювання і контролю за використанням природних ресурсів, охороною довкілля та забезпеченням екологічної безпеки; 2) обґрунтування, розробка та прийняття нових законодавчих актів, внесення до чинних актів змін і доповнень, що впливають із потреб практики здійснення страхової та природоохоронної діяльності щодо забезпечення екобезпеки та здоров'я громадян України; 3) визначення органів держави та інституцій, наукових, навчальних закладів, окремих фахівців, спроможних на рівні сучасних світових вимог розробити проекти відповідних актів щодо екологічного страхування; 4) обґрунтування економічного, інформаційного, матеріально-технічного забезпечення розробки та впровадження екологічного страхування; 5) методичне забезпечення із залученням фахівців.

Кінцевою метою екологічного страхування є зменшення або запобігання забруднення навколишнього природного середовища шкідливими речовинами під час діяльності господарсько-виробничих об'єктів підвищеної небезпеки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Баб'як О. С, Біленчук П.Д., Чирва Ю.О. Екологічне право України: Навчальний посібник. - К.: Атіка, 2000. - 216 с.
2. Закон України "Про охорону навколишнього середовища". - К., 1991.
3. Закон України "Про екологічну безпеку". - К., 1991.
4. Закон України "Про страхування". - К., 1992
5. Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - Львів: "Новий Світ-2000", 2003. - 248 с.